

Vikens historia i ett nötskal

Ett samhälle präglas i större eller mindre utsträckning av sin historiska bakgrund. Många gånger kan man enbart genom att följa en ords bebyggelseutveckling ana och se hur lokal historia format platsen. Den historiska speglingen reflekterar i hög grad Vikens förändringar genom de senaste tre århundradena. Ur skepnaden av en enkel fiskeby har vuxit fram en modernt Viken vars karaktär än ger bykänsla. För att lättast känna "historiens vingslag" fokuserar vi här vårt intresse kring den gamla bykärnan, den delen av Viken som helt naturligt har störst allmän- och turistintresse.

Så låt oss alltså se lite närmare på byn. Att hamnen har och haft en central betydelse för Viken står förstuds omedelbart klart. Fiske, sjöfart och nöjessegling är tre komponenter som gett signum åt Vikens skilda historiska faser.

Men vad kan vi då utläsa i bebyggelsemönstret? Jo, här har vi det som är verkligt fornt och unikt för vår by. Vi vet att de tomter som finns i Vikens bykärna i stort har samma utformning som de hade vid 1600-talets slut. Och även om vi inte helt säkert känner till det så har de troligen ett än äldre ursprung. Den som idag promenerar på de små vindlande gatorna, sträderna och de s.k. gudorna i kvarteren kring hamnen vandrar samma stråk som folket i byn för mer än tre hundra år sedan. Visserligen finns inga hus kvar från den just nämnda tiden, men tomtindelningen är densamma.

Sedan medeltiden hämtade folket här sin försörjning huvudsakligen ur havet. Vid sidan om fisket höll man sig med ett jordbruk av enklaste slag, Markerna kring byn var synnerligen karga. Sandblandad och mager jord gav små skördar men ändå hjälpligt bete åt de få husdjur man höll sig med. År av missväxt och de år fisket slog fel var armodet och umbärandena stora med svält som gav sjukdomar som följd. Svårast drabbades vikenborna åren 1710 och 1711 då ett par farsoter härjade i bygden. Pesten tog omkring 1/3 av folket och mer än 120 personer avled. Viken, som var Kullabygdens största fiskeläge, hade då stått med ca 350 invånare.

Många av de små synnerligen enkelt byggda lerklinade korsvirkeshusen med sina små kålhagar förföll raskt. Av de 50-tal tomter som fanns vid sekelskiftet stod hälften öde och övergivna efter 1711, och det tog flera decennier innan Vikens befolkning återhämtat sig. Mot slutet av 1700-talet skedde den första stora positiva förändringen för folket i Viken och den hade sin grund i de allmänt förbättrade konjunkturerna för sjöfart och handel över haven. Det blev lönsamt att satsa på långväga sjötransporter, men också den rena s.k.

bondeseglationen till närliggande kuster gav gott ekonomiskt utbyte. Kullaborna, inklusive de som bodde i Viken,, var inte sena att se andra möjligheter till utkomst än vad fisket och det enkla jordbruket kunde ge. Många var de som nappade på de upprop som vanligtvis utgick från de närliggande städernas handelsmän, vilka önskade engagera dugligt folk i handelsseglation. De erbjöd delägande i såväl skeppsbygge, skeppsägande som frakter. Små

partsrederier uppstod. Inte bara folk i bygden med tidigare erfarenhet av sjön utan även många småbrukande bönder från inlandet slog sig på den nya näringen.

Det var tack vare sjöfartens goda konjunkturer vid denna tid som såväl ett antal äldre hus antingen byggdes om till eller ersattes med rejäla skeppargårdar. Även många fria tomter kom nu att bebyggas med stora sådana hus och gårdar. Det är många av dem som idag präglar det äldre Viken.

Ekonomi blomstrade alltså och en ny struktur kunde skönjas i den tidigare så eftersatta byn. Visst präglade fortfarande det traditionella fisket och småbruket till stor del byns ekonomi, men samtidigt ökade antalet skeppare snabbt och 1811 noteras 19 stycken i Viken. I den första gyllene perioden 1780-1820 fanns hela 43 olika fartyg registrerade med hemmahamn Viken. Många vikenskeppare förde även andra fartyg och många av deras sjömän hade sin hemvist i vår by. Vikenskeppen byggdes och sjösattes till en början ute vid det s.k. "Skudehaget" - strandområdet på den gamla fäladen norr om byn. Varvet i hamnen startade sin verksamhet först 1890.

Den goda utvecklingen gav Viken ett nytt ansikte. Befolkningen växte snabbt i antal och många skepparfamiljer levde i högsta välmåga. Man skulle kunna säga att det uppstod en "skepparadel" i byn som tack vare en tät knuten släktväv höll ihop. Många av de ledande skepparfamiljerna hade direkta anknytningar till varandra genom giften, och man höll strängt på sitt relativt nyvunna sociala status och systemet stärkte de familjebundna ekonomierna. Det nya samhället krävde god service och man ersatte den gamla nedgångna kyrkobyggnaden på kyrkogården med ett nytt tempel. Kyrkan stod färdig 1826. Många munnar att mätta gav behov av ny kvarn. Den gamla illa medfarna "stabbamöllan" på fäladen och med ursprung i tidigt 1600-tal ersattes med den ståtliga Sophiamöllan 1838.

Efter en kortare svacka strax före mitten av 1800-talet, då konkurrensen om frakterna hårdnat, inträdde den andra gyllene perioden för Viken. Bidragande orsaker då var den förbättrade och utbyggda hamnen, som stod färdig 1868, samt en än mer blomstrande rederinäring.

Men inget är beständigt. Vikens by genomgick vid övergången till det nya seklet åter en stor förändring. Den blomstrande sjönäringen centrerad kring skeppsbyggeri och redarverksamhet var på tillbakagång. Hamnens utbyggnad i slutet av 1860-talet, tillsammans med lots- och Vikens varvs verksamheter, hade inneburit en livaktig sjöfart under hela den senare delen av seklet. Byns ekonomi var då på topp och många mindre företag med hantverk och handel hade dragits till Viken. Men då ett stycke in på 1900-talet vände trenden. Segelfartygens tid var, om än inte helt över, i varje fall i det närmaste förbi; ångbåtarna hade gjort entré på havsscenen och nu ersattes de små rederierna på landet av större i städerna. Järnvägarnas utbyggda kommunikationer konkurrerade till stor del ut kustfrakterna. Som ytterligare lagd sten på börda slutade sillen gå till och det tidigare så gynnsamma sillfisket avtog därför starkt. Varvet i Viken lades ned 1922.

Andra lönsamma näringar skulle emellertid göra sig gällande för vikenborna. Idyll och badstränder lockade bad- och sommargäster. En ny era i byns historia inträdde. Först kom danskar och snart också folk från vår huvudstad. Till en början var det vanligast att hyra in sig, men in på 20-talet började man köpa upp de gamla husen till sommarnöjen. Många av dem har sedan permanentats till åretruntboende.

Under 1950- och 60-talen expanderade den gamla fiskebyns bebyggelse långt utanför den äldre bykärnan. Antalet invånare växte i takt med byggnationen. I våra dagar sker återigen en snabb utbyggnad av Viken vilken de närmsta decennierna ska ge ett befolkningstillskott på omkring 2000 personer. Dagens ca 3300 ska bli över 5000 invånare. Vi skönjer ytterligare en ny fas i Vikens historia har inletts.